

In memoriam J.H.C. de Groot, boswachter en vogelfotograaf (1920-2003)

Ruud Vlek

De eerste boswachters van het Amsterdamse Bos: v.l.n.r. de 28-jarige Henk de Groot met Piet Brander en Arie Visser

Op 16 september 2003 overleed op 83-jarige leeftijd Henk de Groot. Henk is jarenlang actief geweest als enthousiast vogelwaarnemer en vogelfotograaf, met name in het Amsterdamse Bos. In de jaren 1976-1988 was hij bestuurslid van de (KNNV) Vogelwerkgroep Amsterdam.

Henk de Groot, op 17 februari 1920 geboren te Nieuwendam, was al tijdens zijn schooljaren in de jaren dertig van de vorige eeuw aan de natuur en vogels verknocht geraakt. Begin jaren veertig was hij leerling-assistent van de Zaanse vogelfotograaf Nol Binsbergen (1908-1945), die hij vergezelde op foto- en filmexpedities in de Zaanstreek en elders. Zo droeg hij de filmapparatuur van Binsbergen in de Nieuwkoopse Plassen, zomer 1940, voor nestopnamen van het Woudaapje (foto's in Binsbergen 1940 en 1941, en filmopnamen in zijn film 'Geheimen van het Waterland', 1945). Uit die film afkomstige jeugdfoto's van Henk samen met Nol Binsbergen te velde zijn afgedrukt in de heruitgave van Binsbergen's 'De Lepelaars van de Muy' (2e dr. 1995 p. 40 en 43). In de film zelf (medio jaren negentig uitgebracht op video) zien we herhaaldelijk Henk als jonge vogelaar (begin 20), ploegend door de trilvenen van Nieuwkoop en de Zaanstreek. Henk was er ook bij toen Binsbergen samen met Herman van der Horst de klassieke filmopnamen maakte van de Lepelaarskolonie in de Muy op Texel (voorjaar 1942). Indertijd klaagde de terreinbewaker dat de filmers voor te veel onrust in de kolonie zorgden (Dijksen 1996).

In juli 1942 werd Henk lid van de Werkgroep Vogels van de afdeling Amsterdam der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging (later KNNV). In die tijd was hij al werkzaam in het nog opkomende Amsterdamse Bos, waar hij ook zijn eerste eigen vogelfoto's maakte. De resultaten van Henk's vroege fotowerk zijn te vinden in het door zijn vriend Dick de Jonge samengestelde boek over het Amsterdamse Bos (De

FOTO: J. VAN ESSEN

Henk de Groot assisteert Nol Binsbergen bij het maken van beelden van de Zaanstreek voor Binsbergen's film 'Geheimen van het Waterland'. Gefilmd wordt vanaf het dak van de Zwaardemakers-silo aan de Zaan, bij de Bernhardbrug in Zaandam, juni 1942. Henk zet de accu aan die stroom geeft voor de elektrische camera van Nol

Jonge et al. 1947). Onder de 10 foto's van zijn hand ook een zeer geslaagde van een man Wielewaal bij nest met jongen, gemaakt in het Amsterdamse Bos (p. 83). De Wielewaal broedde daar voor het eerst in 1943 met 2 paar (Frieswijk 1968). Op een kleurenopname door Henk van een ander nest zien we de Wielewaal met vier grote jongen, waaronder een al uitgevlogen jong als takkeling naast het nest (voorplaat van stereo-EP Vogelzang in bos en beemd, uitg. Europese Fono Club, Amsterdam).

Na de oorlog behoorde Henk samen met Piet Brander en Arie Visser tot de eerste boswachters van het nog in ontwikkeling zijnde Amsterdamse Bos. Daar leidde hij, later als hoofdboswachter, ook tal van excursies. Zijn waarnemingen in het Bos zijn opgenomen in Johan Frieswijk's 'De vogelwereld van het Amsterdamse Bos' (1968). Bij Henk's afscheid uit actieve dienst (1982) stelde Frieswijk nog eens vast dat diens Wielewaalopname getuigde van Henk's meesterschap als vogelfotograaf. Enige van zijn foto's werden ook gepubliceerd in een fotopocketboek van J.H. Mulder over het Amsterdamse Bos (1960). Daaronder nestfoto's van Tuinfluiter, Kleine en Grote Karekiet, alsmede de kop van een jong mannetje Havik (een valkeniersvogel van Henk Slijper, in Twente in 1953 uit het wild gevangen).

In de jaren zeventig raakte Henk betrokken bij vogelinventarisatie van het oeverlandenreservaat aan de Amstelveense Poel door de KNNV afd. Amsterdam. Dat werk heeft hij volgehouden tot zijn gehoor verslechterde en hij de zang van rietvogels niet meer goed kon onderscheiden. Aanvankelijk samen met Ad Hartog en later alleen schreef hij acht inventarisatieverslagen over de broedvogels van de Amstelveense Poel (1972-1985). In de jaren negentig was hij actief als lid van de Beheerscommissie Amstelveense en

"... toen we een paar uur later voorzichtig de boot langs de Sudde lieten drijven, zag mijn vriend die voor op de punt van de boot stond, over de toppen van het riet den vogel al rustig op het nest zitten, die echter zoodra hij hem in de gaten kreeg in den paalstand schoot, zoodat hij door de okergele gestreepte voorzijde van den hals, precies op een bosje overjarig riet geleek."
-Nol Binsbergen, 1941-

Kleine Poel (kortweg de 'Poelcommissie'). Zijn huiskamer, met uitzicht op de verruigde oeverlanden van de Amstelveense Poel was zijn particuliere vogelkijkhut, van waaruit jaarlijks de IJsvogel kon worden geobserveerd. Vlakbij zijn woning constateerde hij in 1992 het eerste broedgeval van de Buizerd in het Amsterdamse Bos.

Op 28 november 1998 werd Henk de Groot tijdens een jubileumviering benoemd tot erelid van de Vogelwerkgroep Amsterdam.

Henk laat een uitgebreid maar nog weinig bekend foto-oeuvre na, zoals foto's van Bosuilen op nest in het Amsterdamse Bos, opnamen van een Notenkraker aldaar (aug. 1968) en een Draaihals (de eerste goed gefotografeerde in Groot-Amsterdam). Zijn vogelopnamen uit de regio Amsterdam zullen worden toegevoegd aan het fotoarchief van de VWGA. Daarmee zal een belangrijk deel van de fotodocumentatie van de vogelwereld van het Amsterdamse Bos zijn veiliggesteld.

Met Henk is een emotioneel zeer betrokken vogelmens heengegaan. Steeds kritisch in zijn oordeel over ontwikkelingen inzake natuur en samenleving, wilde hij zelf niet op de voorgrond treden. Zijn vriend Dick de Jonge oordeelde aldus bij zijn uitvaart: "Henk had belangrijke gaven van hoofd en hart, en die heeft hij goed gebruikt."

Verwijzingen

N. Binsbergen 1940. Uit het leven van den woudaap. De Wandelaar 12 (3): 73-79.

N. Binsbergen 1941. De wouwaapjes van de Nieuwkoopse Plassen. De Levende Natuur 45 (8/9): 129-141.

N. Binsbergen 1945, 1995. 'Geheimen van het Waterland', 16 mm film in 3 delen. Video-uitgave 1995, Filmmuseum Amsterdam.

N. Binsbergen 1959 en 1995. De Iepelaars van de Muy. Het Vogeljaar 7^e jrg. nr. 5 en 6.

2^e druk 1995, uitg. Het Open Boek, Den Burg.

A.J. Dijkse m.m.v. F.J. Maas & C. Smit 1996. Vogels op het Gouwe Boltje. Een volledig overzicht van de avifauna van Texel. Uitg. Langeveld & de Rooy BV, Den Burg.

L. Freese-Woudenberg, A. Hartog & G. van Zanen 1974. Het oeverlandenreservaat aan de Amstelveense Poel. Uitg. KNNV afd. Amsterdam.

J.J. Frieswijk 1968. De vogelwereld van het Amsterdamse Bos. Wetenschappelijke Mededeling nr. 74. Uitg. KNNV en Gemeentelijke commissie heemkennis Amsterdam.

J.H.C. de Groot & A. Hartog 1978. Het oeverlandenreservaat aan de Amstelveense Poel. Inventarisatie 1977. Mededelingenblad KNNV VWGA 16 (1): 32-33.

A. Hartog & J.H.C. de Groot 1973-1986. Verslagen vogelinventarisatie van het Oeverlandenreservaat aan de Amstelveense Poel 1972, 1973, 1977, 1978, 1980, 1982, 1983 en 1985. Uitg. KNNV afd. Amsterdam (tot 1977) en de Begeleidingscommissie Amstelveense en Kleine Poel, Amstelveen.

H. van der Horst & N. Binsbergen 1943. Texel. 16 mm film in opdracht van de Texelse Stoomboot Onderneming TESO, Texel.

D. de Jonge et al. 1947. Het Amsterdamse Bos, van cultuursteppe tot bospark. Uitg. G.W. Breughel, Amsterdam.

D. de Jonge 2003. Een persoonlijk woord (bij het afscheid van Henk de Groot). Typoscript Noordwijk, sept. 2003. Archief VWGA.

J.H. Mulder 1960. Het Amsterdamse Bos. Uitg. Dienst Publieke Werken der Gemeente Amsterdam.

H.A. Traber sine anno. Vogelzang in bos en beemd. 33-toeren stereoplaatje. Uitg. Europese Fono Club, Amsterdam.